

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 10 Jild 4
2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 10 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Муҳаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулов Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилевич – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурашулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна - педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пулатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобовна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Jale Özlem, Murodaliev Rakhmonali, Askarov Ollabergan</i> ABOUT ARCHAEOLOGICAL SURVEY IN TASHKENT REGION (2022)	9-17
<i>Хомиджонова Мафтунахон</i> АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ УСТРУШАНЫ, В ЧАСТНОСТИ БАСЕЙНА ЗААМИНСУ	18-26
<i>Nig'matullayev Ibrohim</i> SHIA JAMOALARINING MUQADDAS JOYLARI VA ZIYORATLARI	27-32
<i>Arslonbekov Nursulton</i> ZIYOVUDDINXON IBN ESHON BOBOXONNING ARAB MAMLAKATLARIDA BO'LGAN DASTLABKI SAFARI VA UNING NATIJALARI	33-36
<i>Nasirillayeva Nodirabegim</i> ABDULLA NOSIROVNING "TURON" KUTUBXONASIDAGI FAOILAYATI	37-42
<i>Tuyev Fazliddin</i> NAVOIY VILOYATIDA SOG'LIQNI SAQLASH BORASIDA O'ZARO TASHQI HAMKORLIK ALOQALARI	43-47
<i>Davlatova Shoir</i> TURKISTON SOVET AVTONOMIYASINING E'LON QILINISHI VA O'LKADA BOLSHEVIKLARNING BOSHQARUV TASHKILOTLARI	48-53
<i>Muminov Azizbek</i> TURIZM SOHASIDA EKOLOGIK BILIM VA EKOLOGIK MADANIYATNI YUKSALTIRISH	54-59
<i>Abdullayev Elbek</i> AMIR TEMUR VA MUZAFFARIYLAR DAVLATI O'RTASIDA MUNOSABATLARNI YO'LGA QO'YILISHI	60-63
<i>Turg'unov Sherzod</i> NAMANGAN VILOYATI SANOAT KORXONALARIDA MEHNATKASHLAR UCHUN YARATILGAN SOG'LIKNI SAQLASH, SPORT-SOG'LOMLASHTIRISH VA MADANIY – MA'RIFIY SOHADAGI SHAROITLAR HAQIDA FIKR MULOHAZALAR	64-71

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Berdaliyeva Muxabbatxon</i> O'ZBEKISTONDA UY-JOYNI MOLIYALASHTIRISHNI TARTIBGA SOLISH: IQTISODIY VA HUQUQIY JIHATLARI	72-79
<i>Ergashev Jahongir</i> KICHIK BIZNES FAOLIYATIDA TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHNING NAZARIY JIHATLARI	80-84
<i>Imomov Xolmurod</i> TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	85-90

<i>Атамурадов Шерзод, Самадов Салоҳиддин</i> ИННОВАЦИОН ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТНИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ- УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ	91-99
--	-------

<i>Қодиров Музаффар</i> РАҚОБАТ МУҲИТИДА ТАШКИЛОТЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ СТРАТЕГИЯСИ САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШНИНГ УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ	100-108
---	---------

<i>Amiriddinova Muslima</i> ANALYSIS OF TOURISM SERVICE TYPE AND GENERAL CATERING TO INCREASE THE TRAFFIC AND TRAFFIC	109-114
---	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Yuldashev Tazabay</i> DARVIN VA MARKS TA'LIMOTI INSON BORLIG'INI OBYEKTIV TUSHUNTIRISHNING XULOSASI SIFATIDA	115-119
---	---------

<i>Sultanov Og'abek</i> SHARQDA YOSHLAR MAS'ULIYATIGA DOIR FALSAFIY QARASHLAR RIVOJI	120-123
---	---------

<i>Tursunkulova Shaxnoza</i> HADISLARDA INSONNING GO'ZAL FAZILATLARI XUSUSIDA	124-127
--	---------

<i>Khushbokov Oybek</i> THE "TEACHER" PHENOMENON IN THE HISTORICAL AND PHILOSOPHICAL SPACE OF CULTURE	128-134
---	---------

<i>Tojaliyev Abduqosim</i> YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA ZAMONAVIY KADRLAR TAYYORLASH TIZIMINING INNOVATSION ISTIQBOLLARI	135-139
---	---------

<i>Sadullaeva Matluba</i> NUMBER AS THE ESSENCE OF THINGS: PYTHAGOREAN PHILOSOPHY	140-145
--	---------

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Mirzakamolova Maftuna</i> ASSOSIATIV LINGVISTIKA VA UNING XUSUSIYATLARI	146-150
---	---------

<i>Temirova Hayotxon</i> DIALECT CLASSIFICATION AND PHONETIC CHARACTERISTICS OF UZBEK DIALECTS IN THE SURKHANDARYA REGION	151-155
---	---------

<i>Surmilova Elena</i> LINGUISTIC AND CULTURAL CHARACTERISTICS OF TONGUE TWISTERS: A LITERATURE REVIEW	156-164
--	---------

<i>Mahmudova Nigoraxon</i> PRAGMALINGVISTIKADA IKKI YO'NALISH	165-169
--	---------

<i>Ergasheva Gulshan</i> NEMISCHA FRAZEOLOGIZMLARNING STRUKTUR-SEMANTIK TAHLILI (INSON INTELLEKTUAL SALOHİYATINI IFODALOVCHI IBORALAR MISOLIDA)	170-174
---	---------

<i>Masharipova Valentina</i> DIFFICULTIES CLASSIFYING PARALINGUISTIC MEANS IN A LITERARY TEXT	175-182
--	---------

Ibragimova Gulshan

O'ZBEK SHOIRLARI VA ADIBLARI IJODIDA CHINOR DARAXTI OBRAZI 183-188

12.00.00 – YURIDIK FANLAR*Халиқулов Комолиддин*

“COMITAS GENTIUM” ДОКТРИНАСИННИНГ ХОРИЖИЙ ДАВЛАТ СУД

ҚАРОРЛАРИНИ ТАҲ ОЛИШ ВА ИЖРО ЭТИШГА ТАЪСИРИ 189-195

Yakubov Xushnudbek

TERRORIZMNING KELIB CHIQISH SABAB VA OMILLARI 196-202

Mutalov Oybek

O'ZBEKISTONDA ELEKTRON SHARTNOMALARNING HUQUQIY TARTIBI:

MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 203-208

O'razbayev Laziz

DAVLAT BUYURTMASI ASOSIDA YARATILGAN MUALLIFLIK HUQUQI

OBYEKTLARINING HAMDA XIZMAT ASARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI 209-214

Arslonqulova Aziza

INTELLEKTUAL MULK HUQUQINI XALQARO XUSUSIY HUQUQDA TARTIBGA

SOLISH MASALALARI 215-219

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI*Saidova Kamola*

КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ РОЛИ ШКОЛЫ И УНИВЕРСИТЕТА В ВОСПИТАНИИ

ЗАПАДНОЙ МОЛОДЕЖИ 220-225

Jumaniyozova Muhayyo

OLIY TA'LIMDA IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNI O'QITISHGA

KREATIV YONDASHUVNING ZARURATI 226-232

O'smanova Diloromxon

BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINING ADABIY-NUTQIY KOMPETENSIYALARINI

SHAKLLANTIRISH VA TASHXISLASHNING ASOSIY MEZONLARINI ANIQLASH 233-240

Nasriddinov Dadaxon

OLIY HARBIY TA'LIMDA FIZIKA O'QITISH SAMARADORLIGINI MOBIL ILOVALAR VA

ROBOTOTEXNIKA ELEMENTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN

AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR 241-250

Fayziyeva Dildora, Rajabova Gulchexra

BO'LAJAK PEDAGOGLARNING MEDIA KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

ISTIQBOLLARI 251-259

Marhabo Sayfulloyevna

BUXORO JADIDLARINING TA'LIM-TARBIYAGA OID ASARLARIDA MILLIY

TARBIYA MUAMMO SIFATIDA 260-267

Юсупов Лутфуллоҳ

КРЕАТИВ ТАЪЛИМНИ ЖАМИЯТ РАВНАҚИДАГИ АҲАМИЯТИ 268-272

Norboyev Farhod

INNOVATSIYALAR MANBALARI: AKTYOR-TARMOQ NAZARIYASI 273-278

Received: 30 September 2024

Accepted: 5 October 2024

Published: 15 October 2024

Article / Original Paper

THE FIRST TRIP OF ZIYAVUDDIN KHAN IBN ESHAN BABA KHAN TO THE ARAB COUNTRIES AND ITS RESULTS

Arslonbekov Nursulton Azizbek ugli,

Doctoral student of Karshi State University (PhD)

Email: arslonbekovnursulton@gmail.com

Abstract. This article discusses the activities of the first mufti and judge of Uzbekistan, Ziyovuddin Khan ibi Eshon Bobokhan, and the beginning of the activities of the OQDN organization abroad. Due to the ulama who left our country and their unique contributions to the development of our religion, science and literature, the interest of the world scientists is huge. It was necessary to show his slogans and to mask his opinion that "religion is opium". In such a volatile political and social situation, the first mufti Eshon Babakhan ibn Abdulmajid Khan and his closest assistants Ziyavuddin Khan ibi Eshan Babakhan were a bridge between religion and the state. and brought the Muslims of Central Asia closer to their co-religionists in other parts of the world.

Keywords: World War II, pravoslav, Islam, Haj pilgrimage, Al-Azhar university, sanad, theologian, hadith.

ZIYOVUDDINXON IBN ESHON BOBOXONNING ARAB MAMLAKATLARIDA BO'LGAN DASTLABKI SAFARI VA UNING NATIJALARI

Arslonbekov Nursulton Azizbek o'g'li,

Qarshi davlat universiteti tayanch doktoranti (PhD)

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonning birinchi muftiysi va qozisi Ziyovuddinxon ibi Eshon Boboxon faoliyati hamda O'QDN tashkilotining chet ellardagi faoliyatining boshlanishi haqida mulohaza yuritiladi. Bu dunyoda millatlar o'rtasidagi rishtalar ularning dinlari, tillari va madaniyatlaridagi bog'liklar asosida kechadi. Jumladan islom dinining 1400 yillik davrida yurtimizdan chiqqan ulamolar va ularning dinimiz rivojiga, fan va adabiyotga qo'shgan benazir hissalarini tufayli dunyo olimlarining yurtimizga qiziqishi ulkan. Sobiq SSSR jahon siyosatiga qo'shilar ekan endi diniy ulamolar bilan ham hisoblashishga o'zining xalqlar do'stligi va barchaga erkinlik kabi shiorlarini namoyon qilish, o'zining "din afyundir" degan fikrini niqoblashi zarur edi. Ana shunday qaltis siyosiy va ijtimoiy vaziyatda birinchi muftiy Eshon Boboxon ibn Abdulmajidxon va u kishining eng yaqin yordamchilari Ziyovuddinxon ibi Eshon Boboxon din va davlat o'rtasidagi ko'priki bo'lib, O'rta Osiyo musulmonlarini dunyoning boshqa yerlaridagi dindoshlari bilan yaqinlashtirdilar.

Kalit so'zlar: II Jahon urushi, pravoslav, Islom, Haj ziyorati, Al – Azhar, sanad, ilohiyotshunos, hadis.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I10Y2024N04>

Kirish. 1941-yilda II Jahon urushi boshlangandan so'ng Sovet Ittifoqi rahbariyati ding va dindorlarga nisbatan siyosatini o'zgartirishga majbur bo'ldi. Zero fashistlarning bosib olingan sovet o'lkalarida pravoslav aholiga ko'rsatayotgan yordami Berlinda tuzilgan "Turkiston legion" kabi harbiy-siyosiy tashviqotlari "Xudosizlikni" yoqlovchi mustabid tuzumni harakatga keltirdi. Ittifoq rahbarlari shunday vaziyatda dinga xalqni birlashtiruvchi vosita sifatida qaradi.

1943-yil O'QMDN tashkil topgandan boshlab o'lka xalqlarining azaliy orzusi islom dinining besh arkonidan biri bo'lgan haj amalini bajarishga Moskvadan ruxsat olish edi va 1945-yili shunday baxtga erishildi. Uzoq yillik istibdod davri hali davom etsa-da musulmon jamiyatining fikr-mulohazalari Markaz tarafidan tinglanib, unga ijobiy munosabat ko'rsatilishi ulkan voqea edi [1;25].

1943-yil 20-22-oktyabr kunlari Toshkentning mashhur Xastimom mahallasida Shayx Eshon Boboxon ibn Abdulmajidxon boshchiligida tuzilgan O'QMDN faoliyatida doimo ta'lim va tarbiya odamlarining ruhiy, ilmiy, ehtiyojlari birinchi o'rinda turganligi soha yetakchilarini Moskva bilan bir vaqtning o'zida til topishib ishlashga majbur qilardi.

1945 yilda Islomning muqaddas shaharlari Makka va Madinaga ziyorat qilishning yillik haj marosimi tiklandi. O'sha yili muftiy Eshon Boboxon ibn Abdulmajidxon boshchiligida musulmonlarning katta guruhi, jumladan, O'zbekistondan ham hajga bordilar. Uning o'g'li, sodiq shayx Ziyouddinxon ibn Eshon Boboxon ham u bilan birga edi [2;67].

Aynan shu safar debocha o'laroq G'arbdagi SSSR dushmanlariga mamlakat ichidagi vaziyatni yomonlashlariga bahona bo'ldi. Lekin shunday holatda ham Eshon Boboxon va u kishining safardagi hamrohlari jurnalistlarga o'rinli javoblar berib taranglik oldini olishadi.

Haj islomning besh arkonidan biridir: "Alloh taoloning bandalari zimmasiga, uning uyiga yetib borishga qodir bo'lganlar uchun uyni (ya'ni Ka'bayi Mukarrama) haj qilish farzdir" (3-surasi, "Ali Imron", 97-oyat). Haj musulmonlarga muntazam uchrashuvlar uchun ajoyib imkoniyat yaratadi va haqli ravishda har yili o'tkaziladigan yirik jahon anjumani (al-muatamar al-akbar) sifatida qabul qilinadi, unda dindoshlar o'rtasidagi aloqalar o'rnatiladi va mustahkamlanadi. Musulmonlar Alloh taoloning da'vati bilan dunyoning turli burchaklaridan eng muqaddas joyga to'planishadi va keyingi hayotda ham, keyingi hayotda ham farovonlik davrida. "Hamma Allohning arqonini mahkam ushlang, bir-biringizdan ayrilmang va Allohning sizlarga bo'lgan rahmatini eslang, o'shanda bir-biringizga dushman bo'lib, qalblaringizni yaqin qilgan va Uning rahmati bilan birodar bo'lib qolgansizlar!" (3-sura, Oli-Imron oilasi. 103-oyat) [3;44].

Qur'oni Karimning ushbu amri 1945 yilda Hajga borgan ziyoratchilar ushbu oyatga amal qilib o'z ibodatlarini samimiyat bilan amalga oshiradilar. Ziyoratchilarning islom dinining aziz qadamjolariga sayohati davomida ular samimiy e'tibor va g'amxo'rlik bilan kutib olindi. [2;85]

Ziyoratchilar uzoq safarni Eron, Iroq, Livan, Misr orqali bosib o'tadilar. Ziyoratchilarimizga bo'lgan hurmat-ehtiromning yorqin dalili sifatida arab davlatlarida ularni samimiy kutib olishlari bo'ldi. Ayniqsa, qirol Abdulaziz ibn Saud bilan uchrashuv barchada katta taassurot qoldirdi. Mamlakatimiz va uning vakillari bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqa o'rnatish uchun qulay imkoniyatdan foydalanishga intilganlar orasida birinchi bo'lib arab dunyosi siyosiy arboblari bo'ldi. Hajdan qaytgan Ziyouddinxon ibn Eshon Boboxonning aytishicha, boshqa davlat musulmonlari hojilarimizga eng ko'p murojaat qiladigan savol musulmonlar zulm qilinyaptimi, bizda vijdon erkinligi bormi, degan savollar bo'lgan. Shu bilan birga, mamlakatimizdagi ishlarning haqiqiy ahvoli haqidagi ochiq-oydin hikoyalar katta shubha bilan qabul qilindi. Shunday vaziyatda Ziyovuddinxon ibn Eshon Boboxon sovetlar siyosatini ochiq yomonlashdan ehtiyot bo'lgan holda yurtimizdagi ijobiy o'zgarishlarni eslab o'tadilar. U kishi va hamrohlari turli musulmon davlatlarining diniy, jamoat va hukumat rahbarlari bilan bevosita shaxsiy aloqalar o'rnatishga ahamiyat beradilar. 1945-yilda yurtimizdan haj ziyoratini ado etgan barcha ziyoratchilar bir ovozdan shunday xulosaga kelishgan [4].

Ular o'z taassurotlarini xuddi shu 1945-yilda bo'lib o'tgan O'rta Osiyo va Qozog'iston musulmonlari ilohiyotshunoslarining plenumida bayon qildilar. Dunyoning barcha mamlakatlarida, birinchi navbatda arab davlatlarida xorijlik e'tiqodli birodarlar bilan aloqa va

aloqa o'rnatish uchun barcha imkoniyatlarni ishga solishga qaror qilindi. Bu ezgu maqsadga erishishda Shayx Ziyouddinxon ibn Eshon Boboxon alohida faollik ko'rsatdi [2;87].

Haj safari qanday kechgani haqidagi ma'lumot va suratlar O'rta Osiyo va Qozog'iston diniy nazorati jurnalining 1946-yil 3-4 sonlarida bosilgan [5;34].

1947-yilda amaliyot o'tash va shu bilan birga arab dunyosining nufuzli diniy vakillari bilan ishbilarmonlik hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'yish maqsadida uzoq muddatli xizmat safari bilan arab mamlakatlariga boradi. Dastlab Misrda to'xtab, Abdulloh Fukqon, Hofiz Tayjoniy kabi mashhur Al-Azhar shayxlaridan tahsil oladi va ularning sanadlarini oladi. So'ngra bir muddat Makka va Madinaga ko'chib o'tadi va u yerda hadis ilmi bo'yicha bilimlarini chuqurlashtiradi. Shayx Ziyouddinxon ibn Eshon Boboxon butun umri davomida o'zining misrlik va saudiyalik ilk ustozlari va ustozlari haqida minnatdorlik bilan xotirasini saqlab qoldi, ular u uchun chinakam islomiy tarbiya va favqulodda ma'naviy saxovatning namunasi bo'ldi. Shu bilan birga, maxfiy suhbatlarda hamrohlariga Ziyovuddinxonning anjumanlardan biridagi nutqida oilasi va do'stlariga murojaat qilib, ular o'zlarining izlanuvchan ongi va haqiqatga intilishlariga qaramay, ma'lumki, ko'pchilik uchun uzluksiz va uslubiy bo'lib kelgan mamlakatimizga nisbatan ehtiyotkor munosabatni o'z-o'zidan yengib chiqa olmaganliklarini qayg'u bilan ta'kidladi. yillar nafaqat arab mamlakatlarida jamoatchilik fikriga singdirildi. "Ular, dedi u ustozlarini eslab, haligacha menga istisno, deyarli mo'jiza sifatida qarashar, bizning musulmonlar hayoti haqidagi hikoyalarimni vahima bilan qabul qilishar, shekilli, xorijlik dindoshlarimizning yangi avlodlari ozod bo'lishlari mumkin. O'z-o'zidan mamlakatdagi bunday xayoliy g'oyalardan xalos bo'lishdi, lekin bu o'z-o'zidan sodir bo'lmaydi, biz dushmanlarimiz bizning yaqinlashishimiz yo'lida yaratgan aql bovar qilmaydigan to'siqlarni bartaraf etish va yengib o'tish uchun ishlashni davom ettirishimiz kerak, Payg'ambarimiz Muhammad – Allohning salomlari Unga salom ayting - dedi: "Kim yo'lda tikan borligini bilib, uni olib tashlasa, u jannatga kiradi" (Muslim). Musulmonlar yaqinligiga olib boradigan yo'lda esa juda ko'p "tikanlar bor". "O'sha baxtli vaqtgacha yashashga amin emasmanki, biz ulardan butunlay xalos bo'lamiz. Bu vazifani nihoyat yangi avlod hal qiladi va Alloh taolodan bizni tark etmasligini so'rayman. Uning rahmati va marhamatisiz!" [6;35].

Ushbu oliygoh qadimdan musulmonlarning eng yetuk ilmiy dargohlaridan va qadimiylaridan hisoblanadi. Al-Azhar 995-yilda Shia Fotimiylar xalifaligi davrida Qohirada qurilgan bo'lib, Salohiddin Ayyubiy davridan boshlab to'rt mo'tabar mazhabda dars beriladi.

1948-yilda Shayx Ziyovuddinxon ibn Eshon Boboxon Qohira, Makka va Madinada olgan bilimlari bilan boyib, vataniga qaytib keldi. Viloyatimizdagi yetakchi din arboblari orasida uning obro'-e'tibori shu qadar baland ediki, O'rta Osiyo va Qozog'iston musulmonlari diniy boshqarmasining 1948-yil dekabr oyida bo'lib o'tgan II Qurultoyida bir ovozdan O'OQMDN raisining o'rinbosari etib saylandi. Bu mas'uliyatli lavozimda uning tashkilotchilik iste'dodi yanada yaqqol namoyon bo'ldi, endi chuqur nazariy bilimlar, donishmandligi tufayli u kishi doimo bosh murabbiy bo'lib, O'rta Osiyoda yangi bir maktab ilmiy maktab qurib ketdi [6;54].

Shayx hazratlari 1953-yili yana muftiy o'rinbosari sifatida Saudiya Arabistoniga va Misrga tashrif buyuradilar. Safar asnosida Qohiradagi Al-Azhar universiteti rektori Shayx Abdurrahmon Toj bilan uchrashadilar va Sobiq SSSRdan borgan talabalarning universitetda o'qishi uchun ruxsat olinadi.

Al-Azharda orttirilgan ilmiy tajriba shuni ko'rsatdiki, kuchli aqliy va amaliy ilmiy kadrlarga bizning yurtimizda ehtiyoj ulkan va o'zaro aloqalarni mustahkamlashda ilmiy anjuman va tadqiqotlarning o'rni juda ulkan. Shu sababdan O'OQMDNning xalqaro aloqalar bo'limi 1976-yil 26-iyulda tayyrolagan ma'lumotnomada xorijiy mamlakatlar bilan aloqalarga to'xtalib, bu oliy diniy o'quv yurtida 1955-yildan boshlab Diniy nazorat vakillari ta'lim olib

qaytayotganligini va Misr Arab Respublikasi bilan aloqalarda muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi [7].

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, II Jahon urushi tufayli Sobiq Ittifoq hukumati necha yillik armon bo'lgan diniy erkinliklarga qisman bo'lsa-da yo'l ochdi. Og'ir bir siyosiy vaziyatda yurtimizdan chiqqan fidoyi shaxslarning tashabbuslari bilan yurtimizda diniy ta'lim nafaqat tiklandi, balki xorijlik mutaxassislar bilan keng aloqalar yo'lga qo'yildi. Sovet tuzumining iskanjasida ham o'z iymon-e'tiqodini saqlagan xalqimizga xorijdagi musulmonlar ham qoyil qolishdi va bizga xayrixoh ekanliklarini amalda ko'rsatishdi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. A.I.Abdusamedov. Sotsial taraqqiyot va islom. – T.: O'zbekiston, 1984.
2. Sh. Boboxonov. "Muftiy Ziyovuddinxon ibn Eshon Boboxon" Davlat ilmiy nashriyoti Toshkent. 1999
3. N. Jabborov. Haj va uning ma'rifati. // O'zbekiston adabiyoti va san'ati, 2019 –yil 26-iyul.
4. O'zR MDA, 2456 – f., r -1., 537 – ish, 43 – 44 -v.
5. O'rta Osiyo va Qozog'iston diniy nazorati jurnali – 1, B.25.
6. Usmonxo'jayev, Dinimiz fidoyilari, 170, 200.
O'zR MDA, 2456 – f., r -1., 537 – ish, 43 – 44 -v.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 10 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).